

UDK: 161.9(584.1)

Farruh AHMEDOV,
Renessans ta'lim universiteti o'qituvchisi
E-mail: farruhnuriy85@gmail.com

O'zMU huzuridagi PKQTMOT markazi direktori, DSc O'.Tilovov taqrizi asosida

THE ISSUE OF PROTECTING THE SPIRITUALITY OF YOUNG PEOPLE FROM IDEOLOGICAL ATTACKS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Annotation

Today, globalization is seen as a process of socio-historical significance, which has become a hotly debated issue in the world. What exactly is globalization, what is the meaning of the fact that at the end of the XX beginning of the XXI century a new global order in world development, the essence of the civilizational stage, the expansion and complication of relations between states and people, the emergence of completely new situation in the world information space, capital, commodities and labor markets, with the growing process of man-made impact on the environment, the spread of popular culture, the growing threat of information-ideological and religious-extremist attacks, in short, the process of globalization, which covers all spheres of public life-economy, politics, ideology, culture and even personal life connecting. This is not in vain, of course. This process is determined by factors such as the information revolution, the internationalization of capital, increased competition in the world market, the scarcity of natural resources and the intensification of the struggle for their possession, the proliferation of weapons of mass destruction, the risk of a global catastrophe. The interdependence of these factors, the interconnectedness of which reflects the contradictory and complex nature of the process of globalization. This article discusses some aspects of this process.

Key words: Globalization, the process of globalization, geopolitical, global communication, popular culture, information and ideological threats, religious extremist attacks, ideology, culture, global order, civilizational stage.

ПРОБЛЕМА ЗАЩИТЫ ДУХОВНОСТИ МОЛОДЕЖИ ОТ ИДЕОЛОГИЧЕСКИХ НАПАДКОВ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Аннотация

Сегодня глобализация рассматривается как процесс социально-исторического значения, который стал горячо обсуждаемым вопросом в мире. Что такое глобализация, в чем смысл процесса глобализации? Это связано с тем, что в конце 20- начале 21 века возник новый глобальный порядок в мировом развитии, сущность и усложнение отношений между государствами и людьми, возникновение совершенно новой ситуации в мировом информационном пространстве, капитале, товарах и на рынках труда, с растущим процессом антропогенного воздействия на окружающую среду, распространением массовой культуры, растущей угрозой информационно-идеологических и религиозно-экстремистских нападков, иными словами, процессом глобализации, который охватывает все сферы общественной жизни-экономику, политику, идеологию, культуру и даже личную жизнь подключения. Это не зря, конечно. Этот процесс определяется такими факторами, как информационная революция, интернационализация капитала, обострение конкуренции на мировом рынке, нехватка природных ресурсов и усиление борьбы за их обладание, распространение оружия массового уничтожения, риск глобальной катастрофы. Взаимозависимость этих факторов, взаимосвязанность которых отражает противоречивый и сложный характер процесса глобализации. В этой статье рассматриваются некоторые аспекты этого процесса.

Ключевые слова: Глобализация, процесс глобализации, геополитика, глобальные коммуникации, массовая культура, информационные и идеологические угрозы, религиозные экстремистские атаки, идеология, культура, глобальный порядок, цивилизационный этап.

GLOBALLASHUV SHAROITIDA YOSHLAR MA'NAVIYATINI MAFKURAVIY XURUJLARDAN HIMOYA QILISH MASALASI

Annotatsiya

Hozirda globallashuv butun dunyo mamlakatlarida jiddiy baxs-munozaraga aylangan, ijtimoiy-tarixiy ahamiyat kasb etgan jarayon sifatida qaralmoqda. Aslida globallashuv nima, globallashuv jarayonining ma'no-mohiyati nimadan iborat? Buning boisi shundaki, XX asrning oxiri – XXI asrning boshida jahon taraqqiyotida yangi umumsayyoraviy tartib, tamadduniy bosqich mazmun-mohiyati, davlatlar va kishilar o'rtasidagi o'zaro aloqalarning kengayishi va murakkablashishi, dunyo miqyosida axborot makoni, kapital, tovar hamda ishchi kuchi bozorida tamoman yangicha vaziyatning vujudga kelishi, atrof-muhitga texnogen ta'sirning kuchayishi, ommaviy madaniyat namunalari keng tarqalishi, informatsion-mafkuraviy va diniy-ekstremistik xurujlar xavfining ortib borishi, xullas, jamiyat hayotining barcha sohalari – iqtisodiyot, siyosat, mafkura, madaniyat, hatto shaxsiy turmush tarzini qamrab olgan globallashuv jarayoni bilan bog'lanmoqda. Bu bejiz emas, albatta. Chunki mazkur jarayon global kommunikatsiya tarmog'ining vujudga kelishiga imkon yaratgan informatsion inqilob, kapitalning internatsionallashuvi, jahon bozorida raqobatning kuchayishi, tabiiy xaziralar taqchilligi va ularga egalik qilish uchun kurashning jiddiylashuvi, ommaviy qirgin qurollarining tarqalishi, umumsayyoraviy falokat xavfi kabi omillar bilan belgilanadi. Ana shu omillarning o'zaro bog'likligi, bir-biri bilan tutashib ketishida globallashuv jarayonining ziddiyatli hamda murakkab mohiyati namoyon bo'ladi. Ushbu maqolada mazkur jarayonning ayrim jihatlarini xususida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Globallashuv, globallashuv jarayoni, geosiyosiy, global kommunikatsiya, ommaviy madaniyat, informatsion-mafkuraviy tahdidlar, diniy-ekstremistik xurujlar, mafkura, madaniyat, umumsayyoraviy tartib, tamadduniy bosqich.

Kirish. Bugun biz tez sur'atlar bilan o'zgarib borayotgan insoniyat hozirga qadar boshdan kechirgan davrlardan tubdan farq qiladigan o'ta shiddatli va murakkab bir zamonda yashamoqdamiz.

Keyingi vaqtda ilmiy adabiyotda va ommaviy axborot vositalarida "globallashuv", "global dunyo", "iqtisodiy-moliyaviy globallashuv", "aksilglobal harakatlar", "madaniy globallashuv" kabi iboralar ko'p qo'llanadigan bo'lib qoldi. Ayniqsa, dunyo

iqtidosiyotida ro'y berayotgan salbiy jarayonlar haqida so'z ochilib qolsa, shubhasiz, gap globallashuv jarayoniga borib taqaladi.

Glaballashuv jarayoni hayotimizga tobora tez va kirib kelayotganining asosiy omili va sababi xususida gapirganda shuni ob'ektiv tan olish kerakki – Xozirdahar qaysi davlatning taraqqiyoti va ravnaqi nafaqat yaqin va uzoq qo'shnilar, balki jahon miqyosida boshqa mintaq va hududlar bilan shunday chambarchas bog'lanib boryaptiki, biron mamlakatning bu jarayondan chetda turishi ijobiy natijalarga olib kelmasligini tushinish, anglash qiyin emas. Ma'lumki, bugungi kunda farzandlarimizning ma'naviy olamini yuksaltirish, ularni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash zarur vazifa hisoblanadi. Ayniqsa, hozirgi murakkab va tahlikali zamonda milliy o'zligimiz, azaliy qadriyatlarimizga yot va begona bo'lgan turli xil xurujlar, yoshlarimizning ongi va qalбини egallashga qaratilgan g'arazli intilishlar tobora kuchayib borayotgani barchamizni yanada hushyor va ogoh bo'lishga da'vat etishi tabiiydir.

Ma'naviy va mafkuraviy taxdidlar davrida yoshlar uchun zarur bo'lgan milliy o'zligini anglash, huzur-halovat, osoyishtalik, ahillik, g'amho'rlik, izzat-hurmat, qadr-qimmat, samimiy mehr-oqibat kabi oliyanob insoniy tuyg'ular va xislatlar sag'lom muhitda boshlanadi. Bunday ma'naviy va mafkuraviy taxdidlarni oldini olish esa sog'lom oila, oilaning dono va oqilona munosabatlari kamol topadi. Shu sababli "yoshlar o'rtasida sog'lom turmish tarzi tamoyillarini qaror toptirish, ularni giyohvandlik, ahloqsizlik, chetdan kirib kelayotgan har xil zararli ta'sirlardan, "ommaviy madaniyat" niqobi ostidagi tahdid va xatarlardan asrash masalalari bir zum ham e'tiborimizdan chetda qolmasligi darkor". Zero, borkamol avlod vakillarini haqiqiy inson qilib yetishtirish, yoshlar turmish tarzida axloqiy fazilatlarini kamol toptirish, aql-idrokni yaxshi

Xulq, yaxshi bilim, yaxshi amal bilan boyitish lozim. Bu esa jamiyatimiz ravnaqida muhim ahamiyat kasb etayotgan ma'naviy-axloqiy qadriyatlar, ta'lim – tarbiya ishining uyg'unligi va samaradorligiga bog'liqdir. Mamlakatimiz huquqiy davlat, demokratik davlat va fuqorolik jamiyatini barpo etishda vovga etayotgan yosh avlod katta rol o'ynashini nazarda tutadigan bo'lsak, kelajagimiz poydevori, Yurtboshimiz ta'kidlaganidek, bugungi va ertangi kunimizni hal qiluvchi kuchi va qudrati yoshlar komillikka yo'naltirib tarbiyalashda sog'lom ijtimoiy muhitni yaratish, ta'lim-tarbiya tizimini tupdan isloh qilish, milliy qadriyatlarni tiklash – ularning mazmun mohiyatini, hayotiy zaruratini yoshlar ongu shukuhiga, kundalik hayot ko'nikmalariga aylantirish muhim jarayondir. Ayniqsa, yoshlar olgan bilim va egallagan kasbini ma'naviy etuklik hamda amaliy hayotda namoyon etishga ko'maklashish va keng imkoniyatlar yaratish eng dolzarb vazifadir. Shu bois, ijtimoiy muhit va ta'lim - tarbiya tizimini vujudga keltirishning muhim jihatlari ekanligini alohida ta'kidlash va mohiyatini chuqur anglab yetishi nihoyatda zarur vazifa hisoblanadi. Hozirgi murakkab va tahlikali zamonda yoshlarimizni Yurtboshimiz ta'biri bilan aytganda, mavjud bo'lgan har qanday xatarlarga, zararli ta'sirlar va oqimlarga, XXI-asrning salbiy illatlariga nisbatan "ogoh, sezgir va hushyor bo'lib yashashini va jamiyatimiz hayotila munosib o'rin egallashini ta'minlash" ham sog'lom turmish tarzi va sog'lom ijtimoiy muhit yaratishni taqozo qiladi. "Shuning uchun, - deydi Yurtboshimiz, - oldimizda turgan muhim vazifa milliy g'oyamiz mazmun-mohiyatini teran anglagan holda olib borilayotgan ma'naviy – marifiy, ta'lim – tarbiya ishlarini yangi bosqichga ko'tarish, yosh avlodni har tamonlama mustaqil fikrlaydinan, yetuk dunyoqarash ruhida tarbiyalash, yangicha tafakkur qilishini boyitish, uni yangi ma'no va mazmun bilan to'ldirish dolzarb vazifa ekanligini anglab yetish tarafdorimiz".

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Ma'naviy va mafkuraviy taxdidlar davrida "yoshlarimizning ma'naviy olamida bo'shliq vujudga kelmasligi uchun ularning qalbi va ongida sog'lom hayot tarzini, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat va ehtirom tuyg'usini bolalik paytidan boshlab shakllantirishimiz lozim", - deydi Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev. Buning uchun yoshlarimizni axloqan pok, ma'nan yetuk, ruhan xushyor va jonkuyar qilib tarbiyalash beparvolik va

loqaydlik, qarshi kurashish nihoyatda yuksak ma'suliyat talab qiladi.

Ta'lim – tarbiya, ma'rifat va targ'ibot ishlarimizda fikrga qarshi – fikr, jaholatga qarshi – ma'rifat bilan kurashish har qachongidan ko'ra muhim ahamiyat kasb etayotganligini chuqur anglash har bir yosh avlod uchun ham qarz, ham farzdir. Bu vazifa butun jamoatchilikni, notijorat tashkilotlar, ta'lim – tarbiya, ma'naviy – axloqiy tarbiya sohasiga daxldor ustoz – murabbiy, faxriylar va mahalla maslahatchilarining doimo diqqat markazida bo'lishi davr va hayot talabi bo'lmoqda. Bu borada har birimiz, ayniqsa, ustoz – murabbiy, katta avlod vakillari chuqur anglab yetishlari lozim.

Chunki Raxim Usmonov ta'biri bilan aytganda, "ba'zi tarbiyachilarimiz yangilikni ko'ra va anglay bilmasligi tarbiya ishida juda katta zarar keltiradi. Chunki ular bu yuksaklikni necha yuzlab yoshlarga ham "yuqtirishi" mumkin".

Tadqiqot metodologiyasi. Modomiki shunday ekan, globallashuv sharoitida – xalqaro terorizm, diniy ekstremizm va fundamintalizm kabi o'ta zararli illatlar va ma'naviy va mafkuraviy taxdidlarga berilmaydigan barkamol avlodni tarbiyalash, ijtimoiy muhitning tamoyil va omillarini yanada mustahkamlash lozimligini ilmiy asoslashni talab qilmoqda. Shuningdek, salbiy illatlarga kurashchanlik ruhini yaratish, beparvolik, loqaydlik va murosasizlikka qarshi kurashish lozimligini taqozo etish bilan birga axloqiy burch va ma'suliyatni ichki e'tiqodga aylantirish sog'lom muhitning ma'naviy – axloqiy asoslarini mustahkamlash imkoniyatini yaratadi. Ma'naviy va mafkuraviy taxdidlar davrida yoshlarda sog'lom turmish tarziga xos milliy va umuminsoniy qadriyatlar sadoqat va axloqiy munosabat madaniyati, ya'ni o'zimiz intilgan umumbashariy maqsadlarni ro'yobga chiqarish, ularning bizdan ko'ra kuchli, irodali, bilimli, yetuk va mukammallik pog'onasiga intilish tuyg'usini kamol toptirish uchun Yurtboshimiz ta'kidlaganidek, bor kuch imkoniyatlarimizni safarbar etmog'imiz lozim. Chunki noyob insoniy fazilatlariga, yuksak ma'naviyatga ega bo'lgan xalq va uning o'g'il-qizlari hech qachon qaram ko'lamaydi, o'zining ezgu maqsadlariga, baxtli hayotiga monand axloqiy idealarga albatta yetishadi. Bunday ezgu va insonparvarlik, hamjihatlik, qadr-qimmat kabi fazilatlariga intilib, izlanib yashash yoshlardagi ezgu, oqil, sof ijodkor kuchlarni, ularda mavjud bo'lgan iste'dod, iqtidor, qobiliyat va ma'naviy-axloqiy jasoratni ro'yobga chiqarishdan iboratdir[5].

Ma'naviy va mafkuraviy taxdidlar davrida yosh avlodimiz ma'naviy olamining daxlsizligini saqlash uchun biz yoshlar tarbiyasiga alohida e'tibor bermog'imiz lozim. Ma'naviy va mafkuraviy taxdidlarga qarshi doimo yoshlarni sezgir, ogoh va hushyor bo'lishga da'vat etishimiz lozim. Eng avvalo, dunyo tobora globallashib borayotgan, barcha sohalarda integratsiya jarayonlari avj olayotgan hozirgi davrda yoshlar ongida kuchli tafakkuriy o'zgarishlar sodir etish o'ta dolzarb bo'lib qolmoqda[6]. Zero yoshlarni o'z milliy o'zligini anglashga, milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashimiz lozim. Yoshlarimiz milliy o'zligini anglashi ajdodlarimizdan qoldirgan moddiy va ma'naviy merosni, urf-odatlar, an'analar, qadriyatlarni o'zlashtirish bilan birga, ularda milliy manfaatlarini, Vatan taqdiri va mamlakat taraqqiyot uchun ma'sullik tuyg'ularini shakllantirish lozim.

"Barchamizga shuni anglab yetishimiz kerakki, qaerdaiki beparvolik va loqaydlik hukm sursa, eng dolzarb masalalar o'zboshimchalikka tashlab qo'yilsa, o'sha yerda ma'naviyat yeng o'jiz va zaif nuqtaga aylanadi. Va aksincha - qaerda hushyorlik va jonkuyarlik, yuksak aql – idrok va tafakkur hukmron bo'lsa, o'sha yerda ma'naviyat qudratli kuchga aylanadi"[7]. Ma'lumki, har qanday kasallikni oldini olish uchun, avvalo, yoshlar organizimida unga qarshi immunitet hosil qilish lozim. "Farzandlarimizni ona Vatanga muhabbat, boy tariximizga, ota – bobolarimizning muqaddas diniga sadoqat ruhida tarbiyalash uchun, ularning qalbi va ongida mafkuraviy immunitetni" kuchaytirishimiz lozim. Toki yoshlarimiz milliy o'zligini, milliy ongini, shu bilan birga, dunyoni chuqur anglaydigan, zamon bilan barobar qadam tashlaydigan barkamol avlod bo'lib yetishadilar. Ana shundagina jozil aqidaparastlarning "da'vati" ham, axloq – odob tushunchalarini rad etadilar, yoshlar uchun mutloqa g'oyalarni ham ularga o'z ta'sirini o'tkaza olmaydi.

Tahlil va natijalar. Yoshlarda milliy o'zlikini anglashni o'sishida, milliy ongni rivojlantirish - ma'naviy va mafkuraviy taxdidlar davrida bosh va asosiy masala hisoblanadi. Zero, milliy ong millat mavjud bo'lishi, uning tarixiy tarqiqiyoti va istiqboli bilan bog'liq bo'lgan omil hisoblanadi. "milliy ong deb, millaening tarixi, taqdiri va istiqboli bilan bog'liq bo'lgan manfaatlari va muammolarini ifodalovchi millit vakillari faoliyatiga maqsad – yo'nalishlar beradigan g'oyalar, fikrlar tizimi"[8] degan tushunchani yoshlar ongiga singdirish lozim.

Ana shu jarayonda har bir millatga hos bo'lgan xususiyatlar, urf – odat, an'analar va qadriyatlar shakllanadi. Ular millatni o'zgalardan farq qildirib boradi. Milliy ong rivojlanishining ma'naviy asoslarini milliy til, meros, tarixiy xotira, urf – odat, an'analar, qadriyatlar, milliy tarbiya – tarbiya kabilar kiradi. Mana shu omillardan yoshlar ma'naviy ozuqa oladi, ma'naviy va mafkuraviy taxdidlar davrida yoshlar undan qurol sifatida foydalanadi.

Mamlakatimizda demokratik jamiyat qurish vazifalari amalga oshirilayotgan Xozirda ertangi kunimizning yaratuvchisi va ijodkori bo'lgan yoshlarning milliy ongini rivojlantirish zarur hisoblanadi. Yoshlarni milliy merosimizning mukammal o'rganishlari, millatimizning vujudga kelishi, rivojlanish tarixini, urf – adatlarimizning, an'analarimizning va qadriyatlarimizning mazmun mahiyatini teran anglab yetsalar, ma'naviy xurujlarga qarshi bemalol kurasha oladilar.

Xulosa va takliflar. Yoshlarni ma'naviy va mafkuraviy dahdidlarga qarshi rurashishda ularning ongiga milliy tarbiyani singdirish lozim. Milliy tarbiya u yoki bu millat, elatni tashkil

qiluvchi etnik birlikning, o'z millat ma'naviyati, merosi, urf-odatlarini, an'analarini va qadriyatlarini o'z millatdoshlari tomonidan o'zlashtirishga, milliy manfaatlarni himoya qilishi, millat oldida ma'sulligini anglash tuyg'ularini shakllantirishga qaratilgan amaliy faoliyat hisoblanadi. Shunday ekan yosh avlodni ma'naviy tajovuzlardan himoya qilishda, xalqimizdagi uchrab turadigan va azaldan uning rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatib kelayotgan noma'qul odatlarni anglash ularni bartaraf etish yoki ular keltiradigan noxush holatlarning oldini olish bugunning zarurati hisoblanadi, chunki ular millat va jamiyatni ichdan kemiruvchi illatlardir.

"Farzandlarimizning qalbi va ongiga Vatanga muxabbat, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga xurmat tuyg'usini singdirish, ularni barcha balo – qazolardan, bizga begona bo'lgan ta'sirlardan ogoh etish va ximoyalash yoshlarimizni shu ruhda tarbiyalashga alohida e'tibor berib kelayotganimiz jamiyatimizning bugungi va ertangi kuni uchun naqadar muhim ekanini xammamiz yaxshi anglaymiz"[9]. Yoshlarni o'z fikriga ega, turli ma'naviy xurujlarga qarshi sobit tura olishga qodir bo'lgan, irodali, fidoyi va vatanparvar insonlar qilib tarbiyalashda ma'naviy – ma'rifiy targ'ibot ishlarimizning ta'siryanligini ta'minlaydigan zamonaviy infarmacion va komputer texnologiyalarini keng joriy etish, jamiyatimizning ayniqsa mafkuraviy immunitetini kuchaytirishga qaratilgan samarali usul – uslublarini ishlab chiqish, davlat va jamoat tashkilotlari uchun tegishli tavsiya va qo'llanmalarni tayorlash Xozirdamuhim vazifamizga aylanib borayotganini anglab yetishimiz zarur.

ADABIYOTLAR

1. Sh.M.Mirziyoyev "Konstitutsiyasi va qonun ustuvorligi –huquqiy demokratik davlat va fuqarolik jamiyatining eng muhim mezonidir".O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganligining 27–yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasi. "Xalq so'zi" 2019-yil 7-dekabr.
2. Sh.M.Mirziyoyev "Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz " 2016 yil dekabr'.
3. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch – T.: "Ma'naviyat" 2008-yil 38-bet.
4. Shodmonov B.I.. Historical srages of youth policy in Uzbekistan and irs legal frameworks. Turkiya EMI congress 2020 june
5. Toshbekova M.X.. Problem of solving Ideological Threats in the context Globalization. Turkiya EMI congress 2020 june
6. Yakubovich,A.H. Turg'unovich,R.F. Ravshanovich,R.F Amir Temur and Turan States. Bulletin Social-Economic and Humanitarian Research 2019 (5(7))
7. Sh.M.Mirziyoyev Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1-jild –T.: O'zbekiston, 2018. 29-30-betlar
8. Отамуродов С, Отамуродов С О'zbekistonda ma'naviy – ruhiy tiklanish T.: "Yangi asr avlodi" 2003-йил 242 бет.
9. Sh.M.Mirziyoyev " Bilimli avlod-buyuk kelajakning, tadbirkor xalq farovon hayotning, do'stona hamkorlik esa taraqqiyotning kafolotidir"O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganligining 26 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasi. 2018 yil 8 dekabr